

Boris Jekimov
Nemusíš plakat

Vzít do brašny padesát tisíc rublů v hotovosti a doručit je do osady – to už může vzbudit obavy. Tím spíš u ženské. Je to patnáct kilometrů přes step a zalesněné rokli. Člověk může být rád, když se objeví někdo s autem, kdo má namířeno stejným směrem. Jinak se vlečeš pěšky a pořád se ohlížíš dozadu. Časy teď nejsou dobré: vlků ne, to lidí se boj.

Místní pošťačka Naďa dělá svoji práci už víc než pět let: dvakrát týdně vezme ve stanici dopisy a časopisy, donese je do osady a roznese lidem a dvakrát do měsíce to stejné s důchody. Už si tak nějak zvykla schovávat peníze na holé tělo pod široký koženkový pásek a zakrýt je šaty. Žádná velká záchrana to ale není. Dny, ve kterých se vyplácel důchod, Naďa neměla ráda. Bála se hlavně na podzim a v zimě, kdy se dřív smrákalo, žádná auta po cestě nejezdila a po stepi pobíhali nanejvýš vlci, zatímco dobří lidé seděli doma.

Letošní zima však byla nějaká rozmazlená. Vánoce i Tři králové už byly pryč, ale pořádné mrazy nikde. Mrazík se přihnál a pak zase polevil. A sníh? Bud' zemi bičovaly bílé kroupy nebo líně poletovaly vločky, oboje však jen na chvíli, jakoby z legrace. Na kopečcích i v proláclinách ve stepi sice tráva zčernala, ale byla úplně měkká, takže se na ní dobytek pěkně pásal. Hospodáři mají radost, protože jim tak ve skladech zůstane víc sena.

Zaplat'pánbů i cesty jsou dobré, bez bláta a namrzlého sněhu. Místní školáky vozí každý den silný náklad'ák s celtovou střechou do školy, kde jsou lavice a dost místa. A místní, ne často, ale přece, jezdí autem pro chleba a další potřeby do okresního města. Zkrátka dá se žít.

Při roznášece lednových důchodů měla Naďa štěstí. Když vyšla z pošty, uviděla auto Volodi Arčakova, které ji doveze až k nim.

„Jedeš domů?!“ zavolala Naďa.

„Jo jo, domů! Copak? To sis nacpala tolik prachů, že to ani neutáhneš?“

Věděl, že to jsou peníze na důchody. Pro osadu to byl svátek, na který všichni čekali. Tím spíš od té doby, co se rozpadl kolchoz a lidi nedostávali zálohy ani výplaty. Všichni společně očekávají kopějku pro starý.

„Jo, nacpala,“ odpověděla Naďa, „spíš bych potřebovala do sebe něco nacpat...“

„Však si dáme,“ konejšil ji Volod'a, „zajedeme do Malé Rossoše, kde jsou celý dva obchody. Zaflámujem si.“

Naďa se zasmála. Kdyby to říkal někdo jiný, ale Volod'a Arčakov si k alkoholu ani nečichl. V osadě byl taky cizinec, přišel sem z Kirgizie. Měl starý traktor a náklad'ák a zabýval se, jak se dneska říká, farmářstvím. Staral se o pole, na kterém pěstoval dýně a melouny.

Zasmáli se a vyrazili.

„Nebojíš se, když vezeš takové peníze?“ zeptal se Volod'a.

„Bojím, ale co mám dělat? Je to moje práce.“

„A nikdy žádný potíže?“

„Pán Bůh mě má rád. Jsem na poště už pět let...“

Kabina náklad'áku byla čistá, upravená a bylo v ní teplo. Hudba potichu hrála. Majitel tohoto vozu nebyl nijak starý, byl celkem pohledný, silný, ale žil bez rodiny jako starý jezevec. Jenom když v létě nebo na podzim prodával melouny, přijížděla nějaká ženská s malým chlapcem. V osadě se smáli, že si přišla pro podíl ze zisku. Volod'a Arčakov žil sice sám, ale dbal o sebe jako žádný ženáč v osadě. Chodil pěkně oblečený, pečlivě ostříhaný a oholený a v jeho autě člověk necítil benzín, nýbrž nějakou příjemnou vůni.

Minuli Malou Rossoš – hlubokou rozlehlou rokli s kupkou domečků, dřímajících v zimní prázdnotě. Venku začal zemi pokrývat péřový sníh.

Od Malé Rossoše se stačí už jen vyšplhat na vysoký kopec a uhánět přes výmoly až domů cestou sice rozbitou, ale mrazem tak uhlazenou, že se po ní dá jet.

Domů přímo doletěli. Dole pod horou se odkrylo údolí schované mezi strmými pokřídovanými kopci, zalesněný prostor nad řekou a osada s poházenými domy a usedlostmi plnými života.

V divoce zarostlých zahradách jsou vidět sutiny a všechno se to bezstarostně rozvaluje od vzdálené zříceniny kolchozní farmy až k lesu a břehu řeky. Zastavili.

„Čím ti zaplatím?“ zeptala se Naďa.

„To nevíš?“ zasmál se Volod'a. „Obilí vysoké, rozestup se... Ničím jiným.“

V jeho narážce nebylo nic vulgárního, jenom uličnická nezbednost mladého muže. Měl milou usměvavou tvář a laskavé oči. Naďa mu odpověděla stejně rošťácky:

„A kde chceš teďka najít obilí? V kolchozu se neorá, neseje.“

„Má milá, stačí říct a já zaseju!“ ujistil ji Volod'a. „Zaseju cokoliv si řekneš.“

Dovezl ji až domů. Otočil auto, pomalu odjížděl a zatroubil na rozloučenou. Naďa, která už byla u dveří, mu s úsměvem zamávala. Měla radost, že zná takového hodného člověka.

Auto s houkáním odjelo. Pro Naďu tenhle malý svátek skončil, ale den pokračoval dál. Naďa teď měla na starosti něco, do čeho se jí vůbec nechtělo: roznést důchody. Někdo by se mohl zeptat, co je na tom tak špatného? Ale to už Naďa uslyšela kýchavičný zvuk jiného stroje - Míšovu motorku, která se jako obvykle se střídajícím výfukem pomalu přibližovala.

Nadin milenec Míša Abrek měl chalupu hned vedle její, oddělené byly jenom zarostlým poličkem. Míša dnešek taky očekával, přestože měl do důchodu ještě daleko. Živobytí mu obstarávalo něco jiného: krávy, prasata, drůbež – a samohonka. Všichni v osadě a jejím okolí věděli, že Abrek pálí z cukru tu nejlepší. A ani ji neprodává draze. Jestli máš příležitost se napít, kupuj ve dne v noci. Spolehlivým lidem, co dostávají důchod, dává i na dřevo a zapíše si je do sešitku. Jednou za měsíc je vyúčtování. A to je právě dneska.

Naďa ani nestačila vejít dovnitř a Míša už byl tady a křičel: „Hybaj!“ Míšův „terěňák“ byla motorka s velkým přívěsným vozíkem, který sám vyrobil. Byl celý rezavý a od skvrn a při jízdě smrděl a řinčel. Úplný koník na práci, podobný na svého pána. Míša se holí jednou týdně, na sobě zamaštěný vaťák a úplně stejnou ušanku. Abrek si ve vězení odseděl desítku a vypadá jako mukl: je nahrbený, má železné zuby, chraptivý hlas a hluboké vrásky. Naďa je vedle něj jak mladice, úplně děvčátko.

„Hybaj!“ spěchá Míša. „Přijelas s Arčakovem? Až k prahu tě dovez, co? Řehtëáš se, ažs z toho málem rozkvetla.“

„Všaks viděl,“ povzdechla si Naďa, když se uvelebovala na zadní sedačce.

Sotva se rozjeli, roztřásla se motorka na výmolech rozházených po místní cestě.

První v pořadí byl Feďa Čekalov. Čekalka byl ještě mladý důchodce - pobírá penzi teprve rok. Přijeli k němu, dali znamení, hned u nich byl jak na koni.

Naďa otevírá svůj seznam, Míša svůj. Důchod: tisíc dvě stě rublů. Dluh Míšovi: čtyři sta rublů. Pěkně z ruky do ruky.

„Budeš něco zapíjet?“ ptá se Míša a protože už dopředu zná odpověď, natahuje ruku do vozíku.

„Dej.“

„Kolik?“

„Jednu. Zatím...“

„S dovážkou, žádná přepravní daň, za takový peníze...“ vyčítá mu Míša. „Svátek za dveřmi.“

„Jakej zas?“

„Masopust, posvícení.“

„Tak mi dej dvě.“

Jedenapůllitrová plastová flaška je Míšův standard. „Do čtvrtinek nenalívám,“ zní stará odpověď. Všichni si už zvykli, protože je to tak pohodlnější a je kolem toho míň běhání.

Jeli dál. Katajkinovi, děda Minaj, Čuvaška Galja, Geňa Krokodýl, Čilikinovi, Ďůďa...

Rozlehlá osada kdysi plná lidí a čítající víc než dvě stě hospodářství teď skomírá. Domy stojí poházeně, mezi nimi jsou rozesety dvory, sutiny, zpustlé zahrady, pichlavé neprostupné houštiny, ve kterých se schovávají prohnané lišky a možná už se v nich zabydleli i vlci.

Osamělý Ďůďa, Paška Kůň se svojí babkou...

Obsluhuje se ze silnice, vedle motorky. Nadin seznam i Míšův sešit jsou zabalené do knihařského plátna. Všechno je tam zapsáno: všední dny i svátky.

„Podepiš se. Minus dvě stě. Zapíjet budeš? Vezmi si dvě, nebo i tři. Mysli na svoje nohy. Teď je to i s dopravou, nemusíš se trmáčet do kopce,“ přesvědčuje Míša. „Tak je to správně. Kdy tě potká takový terno?“

Někdo má zápis za stovku, někdo za dvě a někdo ještě za víc. Čuvaška Galja bude ráda, jestli jí zůstane na chleba.

„Podepiš se. Jednu nebo dvě? Vezmi víc. Vždyť ti to nezplesniví a ceny rostou. Cukr se zdražuje,“ straší Míša.

Sotva se Věra Katajkinová měsíc co měsíc podepíše, spráskne ruce:

„Nemoh' ses splést?!“ Černá tvář, hubená, pofrkává nosem, v hlase jsou cítit slzy. „Čekala jsem jak na světlou neděli. Od rána už tak vypadala... Mohl bys to přepočítat...?“ prosí Míšu. „Možná tam máš...“

„Možná tam mám lichou naději,“ odsekává Míša a hned se z toho vymotá: „Spoléháte se na Putina a na mě. Nenecháme vás zařvat. Stát se o vás postará. Zvedli vám důchod a zase všichni nadáváte. Já vám to vozím až pod nos. Dobře. Ber, tenhle měsíc ti dám na sekeru.“

„Kolik dáš?“

„Jednu. Měsíc je dlouhej.“

Díkybohu je Věřin chlap výborný svářeč. Něco málo pracuje ve vedlejší osadě v dílně. Platí mu moukou a obilím a z toho žijí.

Nadi je hrozně nepříjemné tam stát a všechno poslouchat. Nezvykla si a to už tady žije pět let.

Pět let nazpátek (a o mnoho kilometrů dál) přijelo za krásného dubnového počasí ke zpustlé usedlosti auto s cizí poznávací značkou. Za volantem seděl mladý Čečenec se zarostlou tváří. Nezdržel se dlouho a u vrat nechal dvě tašky s domácími krámy, dvě ženy, malou holčičku se zrzavými vlasy a vychrtlou kočku stejné barvy.

Příchozí měli za sebou tisíc kilometrů cesty a jak byli unavení, hned nepochopili, že už je to za nimi. Když je Čečenec vysadil, řekl jim: „Tady žijte. Teď máte domov tady. Tuhle jsou na něho papíry.“

„Vždyť nám říkali...,“ vzpamatovala se mladší z obou žen a zmateně se rozhlížela. „Slibovali nám okresní město, malé, ale městečko. Vždyť jsme tam nechali dvoupokojový byt a dům. Slibovali nám..., a teď tohle...“

„Nevím nic. Jak jsem řekl, tady budete bydlet,“ odsekl Čečenec a sedal do auta.

„Ale jak je to...“

Motor naskočil a auto s nadsakováním pomalu odjíždělo. Ta mladší za ním vykročila, krok, dva, zastavila se a jako by nevěřila vlastním očím se rozpačitě rozhlížela kolem sebe.

Zvuk odjíždějícího auta se rozpustil v hmatatelném tichu velkého údolí, přecházejícího daleko do dálky v step. Jak rozházené a rozkutálené kamínky tam stály domečky, v té rozlehlé roklině jeden od druhého tak vzdálené.

Hrbolatá cesta, kopcovitá step, tichá vesnice o poledni, mrtvá, bez hlásku, bez zvuku.

Mladší to všechno došlo, přešla k matce, která seděla na taškách, rozplakala se a řekla: „Mami, podvedli nás, zase nás podvedli.“

Hubená zrzavá kočka, zpitomělá dlouhou jízdou, natřásáním a zápachem benzínu, s hlasitým předemím proklouzla rozbitou brankou na dvůr. Očichala ho a když se vrátila, začala se třít o nohy starší ženy a zvala je dál hlučným „mrrrau... mrrraaaau...“. Pak přešla přes celý dvůr až k nízkému domu.

„Tak jdeme,“ řekla starší žena dceři. „Kočka už je tam, zve nás dovnitř. To je dobré znamení.“

Co jim jiného zbývalo?... Vešli dovnitř.

Dvůr byl prostorný. Okolo stály kůlny, kurníky, skladiště. Vše bylo zchátralé, zarostlé vysokým konopím a rozlezlým bláznem. Obrovské hrušně se stoletými zvrásněnými kmeny, tlustými větvemi a mohutnou listnatou korunou obstoupily celý dvůr, jako by ho chtěly chránit.

„To je ticho...,“ zastavila se stařena, když vešla na dvůr. „Takový klid... Bože můj...“ Hlas se jí zadrhnul, rozplakala se a usedla do měkké zelené trávy. Dcera si sedla vedle ní a přitiskla si matčinu šedivou hlavu na prsa. Hladila ji, utěšovala a také hořce plakala nad tou hrůzou, která zůstala někde

za nimi. To zrzavá kočka nemlčela ani chvíli. Chodila od zápraží zase zpátky k nim, třela se jim o nohy a jejího zvonivé „mrrauu... mraauu“ byl plný celý dvůr. Za dveřmi ještě zůstaly domácí krámy a malinká holčička se zrzavými vlasy. V sousedství na úhoru přecházel ze stínu do stínu, od hrušně k hrušni stařík s velkým slaměným kloboukem a pásal stádečko ovcí. Zachytával se větví dlouhou pastýřskou berlou a třásl jimi. Na zem se snášel déšť žlutých plodů. Ovečky jako o překot sbíraly sladký pokrm a nahlas ho křoupaly. Strom od stromu se stařec se samozřejmou zvědavostí přibližoval k nováčkům. Noví lidé byli v osadě zvláštním úkazem. Seznámení proběhlo rychle, nejprve s děvčátkem:

„Dobřej den, vodkád' takovou krasavici přivezli? Určitě s pěkný dálky... Přijelas na návštěvu? Už ti vyrostly zoubky? Tak si nabídní naše hruštičky.“ Z plátěné tašky přehozené přes záda vytáhl ty nejhezčí hrušky a vychloubal se: „Bergamotky a čeromasovky. Sladké jako med.“

Na dvoře se se staršími bavil o něčem jiném. Upovídáný stařík ochotně na všechny nadával. Nejdříve na Čečence. „Jsou to podfukáři,“ křičel vysokým hlasem, až mu nabíhaly žíly čele. „Vovkovi, vnukovi babky Paranové, dali tam za tu chalupu čtvrt láhve samohonky. A on je ještě rád, vochlasta. A do rozpadlé chaty, co je hned vedle Jevlaši, přivezli taky lidi z Čečenska. Měli ve městě byt s koupelnou. Tomu říkám výměna. Přivezli je a posadili do barabizny. Žij si jak chceš!“

Potom jim hlásal o zdejších životě: „Obchody?“ koulel udiveně očima, „Pánbůh s vámi! Ani vidu ani slechu po nich. Dávno je zavřeli a rozmlátili. Zašlapali je do země. Pro chleba se musí do Malé Rossoše. Je to tamtudy, přes kopec, a v zimě je to lepší po břehu, tolik tam nefouká.“

„S prací je to stejný!“ rozmachoval rukama. „Kolchoz už nefunguje a všechno se svedlo na mýdlovou bublinu. U kolchozu byla mlékárna, traktoristi, vepřín, závlahové pole, kovárna. Teďka funguje svoboda – žij si jak chceš. Prasata ukradli a všechnu techniku si odnesli nikdo neví kam. Privatizace,“ vyslovil s obtížemi. „Ve vesnici se hraje stejná písnička. V okresním městě taky. Žije tam dcerka se zetěm a museli zavřít. Svoboda!“

Dědoušek s broukáním a nadáváním na dnešní pořádky a zlé lidi vyšel ven, aby po osadě roznesl zprávu o nových osadnících. Ti se začali zabydlovat a probírat všechny krámy, které tady zanechali předchozí obyvatelé. Zabydlovali se a ještě přijímali návštěvy, zvědavé osadníky, kteří hořeli nedočkavostí spatřit nové lidi.

O berličce se přištrachala stará Klavdija, které všichni říkali Gazetka - ta nikde nemohla chybět. Za ní toulavý děda Fjodor, vdovec a starý jezevec, pak Valentina Kaznačejevová a vzápětí Feďja Suslik. Hosté s venkovskou přímostí vyzvídali na nových sousedech odkudpak jsou? jak se jim vede? proč sem přijeli? proč přijeli bez chlapů? Soucitně je litovali, ženské plakaly. Jedna věc je, když se v televizi bojuje a lidi umírají. Televizor se dá vypnout, jenže tohle je skutečné neštěstí. Malá hočička se kouká na cizí lidi, snaží se schovat za matkou, tiskne se buď k ní, nebo k babičce. Babičce – a to jí je nějakých padesát – se třepe šedá hlava, oči má zamžené, nic nevidí a neslyší, jenom pořád opakuje: „Tady je ticho, klid...“ „Ano maminko, klid...“ přizvukuje jí dcera a zlehka jí dlaní hladí po hlavě a po ramenou. „Ticho maminečko, ticho...“

Vyprávět pořád dokola o svém hořkém osudu ti na radosti nepřidá. Ale co chceš dělat...?

Když se den chýlil ke svému konci, noví obyvatelé už všechno věděli: jak si poradit s nákupem chleba, kdy přijede auto se zbožím, u koho koupit mléko, jak se dostat do okresního města a do vesnice...-samé každodenní věci. Při první příležitosti přinesla stará Klavdije vajíčka a nakázala jim, aby si přišli pro řepu a tykve, kterých se „hrozně moc urodilo, a samy se ze země nevytáhnou“. Feďja Suslik přitáhl svazek sušených ryb. Timofej, muž Valentiny, na její příkaz dotlačil vozík plný až po okraj okurek, rajčat, zelí, brambor a všemožné další zeleniny. Vybízela je: „jen pojd'te, vezměte si. My pořád sázíme, aby půda nezahálela a pak nevíme, kam s tím. Celej se musím zkroutit, abych vlezl do sklepa. A pořád sázíme a sázíme... Půda je kolchozní, jen ji zorat.“

Jako poslední se k večeru objevil Míša Abrek. Měl to kousek, přijel na rachotící motorce s vozíkem. Do dvora vešel jako pán, prohlédl si Naďu od hlavy k patě a zeptal se: „Svobodná?“

„Vdova.“ odpověděla tiše Naďa.

„Přijelas navždycky nebo zítra zmizíš?“

„Není kam.“

„A taky není proč,“ přisvědčil Míša. „Utíkají jenom pitomci, chytří zůstávají sedět na jednom místě.“

Na Nadinu matku ani na děvčátko se Míša ani neotočil, zato si podrobně prohlížel Nad'u, jako by byl na dražbě. A podívat se na ni nebyl žádný hřích. Byla mladá, ve tváři sice vepsané trápení, ale hezká na pohled, pěknou postavu, zdravé tělo, husté nazrzlé vlasy s nádechem do blond'ata stažené do krátkého culíku.

„No dobře,“ řekl Míša, když ukončil prohlídku. „Podíváme se, jak si zařizujete bydlení,“ a vešel do domu.

Nad'a si pospíšila za ním.

„To je všechno?“

„Tak jsem dopadli...,“ povzdechla si Nad'a.

„Nic moc.“

Na dvoře si pak stoupl vedle Nadiných blízkých, jako by je viděl poprvé. Stál a upřeně je pozoroval. Holčička se vylekaně přitisknula k babičce. Ne zcela bezdůvodně. Míša Abrek měl nestříhanou kštici prošedivělých vlasů s ořínou, která mu padala na nízké čelo, hluboké vrásky, železné zuby, jeho oči se na lidi nedívaly, ale přímo je provrtávaly. Mluvil prokouřeným sípavým hlasem. Všechno naznačovalo, že to není tichý hospodář, ale člověk, který byl na návštěvě u čerta i ďábla.

„Kde budete spát?“ zeptal se Míša. „Na podlaze? Jedna vedle druhé jak sardinky?“

„Nějak se zatím poskládáme... Máme slíbený...“

„Na slib si počkáš leta,“ odsekl Míša a rozkázal: „Pojedeme!“ a bez ohlížení vyšel na dvůr, protože věděl, že si ho nedovolí neposlechnout.

„Kam jdeš mami? Půjdu s tebou,“ rozplakala se dcerka.

Míša se otočil a přísně řekl:

„Hlídej babičku a nebreč. Vrátime se hned.“

Dívěnka s úlekem ztichla.

Vrátili se opravdu za chvíli. Do Míšovy chalupy je to co by kamenem dohodil, tím spíš na motorce.

Vrátili se a zase odjeli - celkem třikrát. Přivezli tři železné rozkládací postele s drátěnými rošty, vatové matrace a vlněné přikrývky. Nic z toho sice nezářilo novotou, ale všechno to bylo v cajku, žádná cupanina. Přivezli taky velký elektrický sporák, plechové necky, několik věder, lavorů, nablýskaný čajník, hliníkové misky a hrnky.

Hospodářství Míši Abreka bylo pro oči nezvyklé na takovou podívanou něčím nevidaným. Uprostřed obrovského dvora stála malá obývací budova a kolem ní kůlny, mlaty a velká roubená stodola. Z těchto temných útrob vynesl Míša to, co pokládal za nezbytné pro živobytí a Nadi se na nic neptal. Ta ze sebe jenom vyrazila:

„Ale jak..., peníze na to...“

Míša si toho vzdychání nevšímal.

Přivezli a přetahali všechny věci. Bylo jasné, že teď už se v domě opravdu dá bydlet. Je možné ohřát vodu, umýt si ruce zvenku, uvařit jídlo a spokojeně ulehnout ke spánku.

Ten večer si Míša bez ptaní a přemlouvání vzal Nad'u, jako by byla jeho. Netroufla si odporovat novému pánovi domu.

Druhý den přivedl Míša dva chlapíky, kteří pospravili ohradu a branku, podsadili schody na zápraží, vyměnili několik břidelic na střeše. Hbitě pracovali celé dva dny. Míša přijížděl na motorce, ukazoval jim, popoháněl je a sípavým basem na ně křičel:

„Co sedíte, flákači! Pak si zdřímnete s flaškou v náručí. Nejprve na ni ale musíte vydělat.“

Chlapíci věděli, co je Míša zač, proto z něho měli trochu nahnáno a snažili se.

Míšu Abreka znali nejen všichni z nejbližších osad, ale i ve stanici, která kdysi byla centrálním sídlem kolchozu. V osadě se objevil před deseti lety a vypadal úplně stejně, jako dneska: železné zuby, vlasy do čela, chraplavý hlas. Tehdy měl rodinu Obereků a taky deset let vězení za sebou, po kterých se vypravil do zapadákov. Pryč od bývalých kamarádů, pryč od hřichu.

První rok strávil prací u Čečenců a dostal přezdívku Abrek. Pak se rozkoukal, zvyknul si, za ušetřené kopějky koupil zapomenutý statek a seriózně se začal zabývat samohonkou, v čemž dosáhl jistého úspěchu.

Mišova samohonka byla opravdová, dělaná z cukru, žádná otrava metanolem. Díky tomu se k Mišovi pro pití jezdilo z celého okolí ve dne v noci. Tehdy kolchoz ještě fungoval: pole, farmy, dobytek, krmení. Miša si brzy obstaral vlastní stádo: krávy, býci, kozy s prachovou srstí. V ohradě chrochtala prasata a kdákaly slepice. Vozili mu seno, slámu, zrní – jako výměnu za břečku.

Miša sám alkohol nepil, léčil se jenom čířem – silným hustým čajem. Žil sám, všechny práce zastal vlastníma rukama – napájel a krmil dobytek a drůbež, dojíl krávy a taky se naučil vyrábět čečenský sýr. Za pomocníky si vybíral zapomenuté tuláky bez domova, kteří začas zmizeli a objevili se druzí, navlas stejní jako ti první.

Od rána do večera má plné ruce práce. Ušanka, zapatlaný vaťák, gumové holiny. Zrána vyhání krávy na pastvu:

„Chanko, Murko! Jde se!“

Krávy mají jména po zlodějích. Všem dohromady pak říká holky. Večer křičí:

„Holky, holky, holky. Domů, domů!“

Kurník má Miša velký a teplý. Každý týden v pátek před trhem přijíždějí k Abrekovi překupníci a berou si dvě stě, tři sta vajec a bochníky sýra. V pravý čas prodává prasata a býčky. Sám Miša na trhy nejezdí. Hospodářství nemůžeš nechat. Zvláště když je tak veliké, jako Mišovo. Je to úplná havraní osada, hnízdo vedle hnízda – chlívky, ohrady, kůlničky, ze kterých se ozývá chrochtání, kdákání a bučení. Dále různé skrýše a bezedné sklepy. V jednom se solí ryby, které na jaře přivážejí projíždějící rybáři. Tamhle jsou nesčetné sýpky na obilí. Tadyhle se nahromadilo celé jmění: balíky ovčího rouna, pytle kozí srsti, peří do měkkých polštářů a peřin. Semhle se schoval nábytek z domu kolchozního chovatele, z polního tábora a taky kolchozní jídelna i s ledničkami. Lidé táhnou a vezou Mišovi celý majetek – svůj, nebo kradený. Miša bez prohlížení bere všechno – cena: 1 kopějka. S pijany vede krátký rozhovor: „Přidat? Můžu ti přidat pár do držky!“

Miša je hospodář, ve svých věcech má pořádek. Dokud nevejdeš do domu! Domácí pivo odfukuje v lahvích, kvasí mléko určené na sýr, ve dne v noc teče čůrek z destilační kolony – všechno je nasmrádlé, hlava se točí z nezvyku. Miša je ale zvyklý a co je tvoje, to ti nesmrdí. Když ale dřepíš doma, tak nic nevyděláš.

Mišovi se taky líbily ženský. V osadě to s nimi ale není žádná sláva – starý, vošoupaný kodly jako Máňa Dvornjažkinová. Proto si tak hned omotal Nad'u. Vrhnu se na ni, čapnu ji a byla jeho. A je mu po vůli už pět let.

Uplynulo celých pět let. Na život v osadě, který byl pro ni úplná novinka, si Nad'a pomaličku zvykla, otrkala se, přestože pro ni bylo všechno nezvyklé: práce na zahradě, starost o krávu, litání kolem pece s uhlím a dřevem. Stejně tak práce na poště, dvacet verst ze stanice do osady a k tomu to každoměsíční objíždění s Mišou a jeho sešitkem na dluhy.

„Podepiš se. Dám ti to k proplacení. Slavit budeš? Tak vem hned dvě. Ušetříš za podrážku.“

Tyhle řeči slyší Nad'a každý rok, ale na to si zvyknout nemůže. Je jí nepříjemně a stydí se úplně stejně jako tehdy poprvé, když plakala a křičela na svého milence:

„Nechci! Nepojedu s tebou! Vybírej si svoje daně sám!“

Miša ji okamžitě usadil:

„Zapomínáš co jseš zač? Uprchlice! Seberu ti všechno a zůstane ti jenom uzlík. Půjdeš sbírat kousky chleba.“

Miša má chlad v očích a železo v hlase. Taková síla ohýbá nejen slámu, ale i matku s dcerou.

Jela s ním podruhé i potřetí a když se vrátili, tak se opila, plakala, nadávala Mišovi a děsila své blízké.

Dnešek taky skončil scénou. Objeli všechny domy v osadě, rozdali důchody a přijali dluhy. Koženková taška se vyprázdnila a Miša si spokojeně pobrukoval.

Už se vraceli, když je vedle své chalupy zastavil Volod'a Arčakov. Znal Mišovy zvyky, a proto se zeptal:

„Zůstalo ti něco?“

„Určitě najdem,“ odpověděl Míša a zasmál se: „Chceš si dát do trumpety?“

„Copak nejsme lidi?“ zachechtal se nahlas Volod'ja. „Třeba někoho nalákám na návštěvu,“ mrknul na Nad'ju. „Taky nabídnu lepší svezení, než tahle herka. Do kabiny nefouká, sedadla jsou měkký...“

Odhaloval ve smíchu bílé zuby tak nakažlivě, že mu Nad'ja s chechotem přihrála:

„To vůbec nemůžeš srovnat. Tobě tam ještě hraje hudba.“

Míša jejich veselí nesdílel a později Nadě řekl:

„Už s ním víckrát nejezdí.“

„Ani když to bude mít po cestě? To mám jít raději pěšky?“

„Jezdí školní autobus.“

„Jednou za tři dny a čeká na čtvrtek.“

„Tak chod' po svejch, ale s ním už nejezdí.“

Nad'ja mu neodmlouvala a ztichla. Zdálo by se, že by její ženské povaze měla lichotit Míšova zřejmá žárlivost. Jenže místo radosti jí na srdce usedal balvan.

Dobře, že tu dcerka byla jako na prázdninách. V domě je teplo a matka neleží napůl živá napůl mrtvá zkroucená na posteli...

„Uvařili jsme s babičkou zelnou polívku a upekli pýšky,“ hlásila s radostí v hlase dcerka. „Čekáme na tebe a hrajeme Černého Petra.“

„Tak tak, hrajem...“ potvrdila babka.

Všechno zlé bylo najednou pryč: mrazivý lednový den i Míšovy výtky.

Dcerce bylo sotva deset, ale už výškou doháněla matku. Vysoká zrzavá holčička s veselým silným hlasem. Pomáhá ve všem. S ní je dobře nejen mamince, ale i babičce, pro kterou je její neustálé štěbetání tím nejlepším lékem.

„Kdo z vás má Petra?“

„Zatím nikdo.“

„Tak to je dobře. Nic není černobílé, ať ho máš, nebo ne. Úplně jako v životě,“ zasmála se Nad'ja a dodala: „Pojďte obědvat, už se mi sbíhají sliny.“

Dojedly a venku se už stmívalo. Krávu dojili při světle lampy a slepice zavírali potmě pohmatu. Ledové zimní hvězdy si zatím našly svoje místo. Pak se objevil měsíc, nejprve celý pokřivený a zbarvený do nachova. Jenom se dostal trochu výš, zesvětlal a navlas se podobal velikonočnímu vajíčku, ozdobenému zlatým okrem nebo cibulovou vodou. Celou noc studeným bílým světlem jasně ozařoval krajinu a ochraňoval nedohlednou liduprázdnou step i lidská obydlí, rozházená cik cak široko daleko.

Je zima. Bezhluchá lednová noc. Žádný hovor, žádný zvuk. Osada spí. Jenom u Míši Abreka svítí elektrika v chalupě a u prasat. Strakatá kráva Chanka, se silným tělem a býčími klouby, se otelila s obtížemi, zato pak vrhla hned dvě telátka, stejně strakatá jako ona sama. Je to štěstí – dvě telata znamenají, že Chanka bude mít hustší mléko a že ho bude víc. Kráva se telila špatně, trápila se, i Míša se unavil, jak pomáhal. Pak vyšlo druhé tele a matka se zvedla a začala jedno i druhé oblizovat a z nitra těla jí vycházelo překvapené bučení. Ještě jednou se Míšovi Abrekovi tuto noc poštěstilo: Vaska Dubilin přinesl krásný, velký, zlatý prsten. Určitě ho někde otočil. Ale co je Míšovi po tom? Zaplatil mu bohatě: čtvrtku samohonky a dva sušené cejny na zajezení.

Byla to noc plná úspěchů. Když usínal, popřemýšlel Míša o Nadě a rozhodl se jí prsten věnovat. Zdálo se mu o létě: velký zelený palouk, kráva Chanka s telátky a vedle nich Nad'ja s plnou náručí růžových, fialových a světle modrých květin. A všechny voňavě a sladké jako ona. Míšovi se sny nezdály moc často, tím spíš ty dobré.

Tu noc ani Nad'ja neusnula hned. Nejprve se dívali na televizi, louskali při tom slunečnicová semínka a povídali si. Pak se rozhodli zadělat těsto na ranní pirožky. K těstu musela Nad'ja v noci vstávat, aby ho prohnětla a usadila. Nerozsvítla. Dcerka tiše oddechovala. I matka teď spí dobře: nekřičí a nepláče ze spaní. V srdci jí zaplat'pánbůh přestalo bolet a uhasl v něm oheň špatných věcí, který je spaloval.

Díky bohu, že máme střechu nad hlavou a chleba na stole; je klid. Na Míšu se dá zvyknout. Vždyť sis už zvykla, je to pět let zpátky. Je pravda, že žárlivé scény se dosud nekonaly, nebo si jich nevšímala. Stejně by to vyšlo naprázdno.

Zima uběhla v klidu. I když nasněžilo, nákladní terénní všudychod vozil školáky skoro každý den a Naďa jezdila s nimi. Časem jí začala pomáhat i dcerka, vyzvedávala na poště dopisy a časopisy. Život plynul v normálním, klidném korytě.

V jednom z prvních jarních týdnů dala o sobě v plné síle jako každý rok vědět říčka Malá Rossoš a vylila se z břehů. Ne každému se povedlo přes ní přejet, často v ní uvízly i nákladáky. A zase se jako naschvál nachomýtnul Volod'a Arčakov na kolovém traktoru. S ním byla cesta bezpečná.

Přestože z traktoru vystoupila na okraji osady, Míša to stejně uviděl, nebo mu to někdo práskl. Abrek nenadával, nezvýšil ani hlas, jenom tak mimoděk prohodil:

„Jelas s Arčakovem? Máš krátkou paměť?“

„Ale po takových cestách... A Rossoš... On mě rád...“ začala s omlouváním Naďa, ale ztichla, když pocítila surový chlad, čišící s Míšových upřených očí.

Po jaru pak přišlo mladé zelené léto. Po loukách se rozlévala medová vůně růžovo-bílého jetele. šerfíkovou barvou rozkvetl hrášek, růžově bublá hrachor, komonice a vrbovka se špičatými vršky, celé vojsko květů zaplavilo krajinu. Zaplaťpánbůh tohle bude zelený rok.

Bez práce v kolchozu jedli lidé jenom to, co jim dal jejich dobytek – maso a mléko. A tedy ještě obilí, protože chléb je potřeba pro všechny.

Volod'a Arčakov měl sekačku a k práci si bral pomocníky. Kosil trávu, sušil ji a cpal do pytlů. Sám odvážel hotové balíky sena do stanice na prodej. Dny a noci se plahočil tam a zpátky. Naďu odchytil vedle pošty ve stanici.

„Jedeme!“ zakřičel. „S větrem v zádech.“

Naďa zapomněla na Míšovy příkazy a nastoupila do kabiny.

Rozjeli se a hnali se s větrem o závod. Při rychlé jízdě se v tiché kabině zářivý den odkrýval do široka, stránky knížky se obracely jedna za druhou: nakadeřená zeleň úžlabin a proláclin, pahorky zahalené do stříbra pelyňku a chumáčů stepní trávy, kvetoucí záplava žlutoslunečních, nachových, fialově a šerfíkově zbarvených rostlin. Všechno se to převaluje a víří a za zatáčkou se tak odvíjí nový film, zabarvený slavnostním letním duchem.

V kabině nákladáku obvykle hrávalo rádio. Teďka ho však nebylo slyšet.

„Co je s tvou hudbou?“ zeptala se Naďa.

„Copak ty ji neslyšíš?“ podivil se Volod'a. „Dám ji trošku víc nahlas,“ a vypnul motor.

Naďa byla chvíli překvapená, ale najednou pochopila. A nešlo jinak – nešlo nepochopit, nešlo neslyšet. Auto ještě setrvačností jelo dál a naproti němu se od země i ze vzduchu valil stříbrný cinkot skřivánek, jemné vábení zlatých vlh, toužebné nařikání hrdliček, tesklivá píseň žlutoprsých žluv a vyzvánění modráčků. Ptačí chór vyhrával v harmonickém souladu.

„Už slyšíš?“ zeptal se s úsměvem Volod'a.

„Slyším,“ odpověděla Naďa.

Auto naskočilo a rozjeli se dál.

„Přijed' k nám do tábora. Tam zpívají slavíci,“ zval Volod'a.

„A vy tam sedíte a posloucháte je?“

„Sedíme, celičkou noc sedíme. Na sekačce, na hrábích, na presovací mašině. A sekáme, odvážíme. Díky bohu za to pěkné počasí, seno jde na dračku a berou nám ho přímo pod rukama. Taky se staráme o dýně a s tím je taky potíž.“ Při práci na poli za letního slunce se Arčakov opálil a jeho úsměv se díky bělostným zubům stal ještě zářivějším.

Za okamžik byli na místě. S dobrým člověkem čas i kilometry ubíhají jako o překot.

Naďa vůbec nešla domů a rovnou od auta roznesla po osadě dopisy a časopisy. Pošty teď není moc, ale všichni na ni čekají, hlavně na dopisy.

Všechno Naďa roznést nestihla. Zčistajasna jako z nebe se objevil Míša.

„Zahlídl nás?“ přemýšlela polekaně Naďa.

Špatným znamením bylo, že Míša slezl z hrkačky a ani nevypnul motor, což nikdy předtím neudělal.

Míša jako by se vůbec nezlobil, v očích měl klid a chlad.

„Varoval jsem tě, abys nelezla k Arčakovi?“

Nad'a chtěla otevřít pusku, aby řekla něco na svoji obranu, ale Míša zasyčel:

„Mlč! To ses naučila v Čečensku... Jít s každým...Každému na povel... Narostly ti křídla? Co ses tak vyparádila? Flundro jedna partyzánská.

Do Nadi jako by udeřil hrom. Copak nese vinu za ty strašné, prokleté dny? Copak ona za to může...?

Míša nebyl úplně bez citu. Věděl, že mluví nespravedlivě, tvrdě a krutě a že ji, tu mírnou ženskou, ta slova zasahují přímo srdce a drásají ji do krve. Už si na Nad'u zvykl, zabydlel se s ní, seděla mu svojí krásou, ženskou sladkostí, svými móresy a povahou. Věděl, že jinou ženskou si nenajde a že žádnou jinou nepotřebuje. Kvůli ní mu občas v rozporu s jeho rozumem doutnala v srdci žárlivost.

Míša věděl, že ji zasahuje na nejcitlivějším místě a necítil z toho žádnou radost ani uspokojení. Naopak jemu samotnému bylo mizerně. Jenže věděl, že takhle to musí být. Pochopil to už dávno. Ve vězení i na svobodě je potřeba ohnout, přišlápnout do země, aby se lidi báli ne toho, jak se oháníš pěstí nebo křičíš, ale jak šeptáš. Lidi je potřeba svázat pevnými pouty. A tahle ženská, kterou má rád, mu bude patřit celý život. Arčakov ji nedostane. Je potřeba jen víc utáhnout uzdu.

„Poslouchej,“ promluvil tichým hlasem, „ještě jednou to zjistím, a už nebudu povídat, ale trestat! Arčakovi podpálím dům a bude z něho žebrák. Tobě podříznu krk, zakopu v roklí a řeknu, žes odjela do Čečenska pro papíry. Babku nechám zavřít do blázince. Káťu si vezmu k sobě. Díru už má chlupatou a já mám rád mladý maso. Rozumělas mi?“ probodával ji očima.

Nad'a sklonila hlavu a rozbřečela se.

„Odpověz: rozumělas nebo ti to mám zopakovat?“ Chytl ji za vlasy a tak, aby jí nezpůsobil bolest jí zvedl sklopenou hlavu. Chtěl v jejích očích uvidět sebe, uvidět strach.

Opravdu ho tam spatřil. Ale ne lidský strach, nýbrž strach zvířete, který se černě zračil v Nadiných očích a probíjával si cestu skrz závoj slz.

Míša ji proklepl pohledem a hlasitě vydechl:

„Běž a zapamatuj si to. Víckrát to opakovat nebudu.“

Nad'a nešla, přímo se rozběhla, ani se nedívala na cestu. Rychle, rychleji! Domů, k baráku! K dcerce, kterou už možná ani nemá.

Udýchaná a celá bez sebe doběhla k brance a uviděla zázrak. Uprostřed velikého zeleného dvora obklopeného mohutnými hrušněmi tancovala jako na veliké scéně prosvícené slunečními paprsky mladá krásná dívka s rozpuštěnými zlatými vlasy. Tancovala ladnými pohyby a úplně přirozeně. Pružné tělo, dlouhé nohy, hubené ruce. Podobně se ve větru zachvívá zelená větev či si ve vzduchu hraje pták. To stejné umí dítě z lidského rodu. Byla to Nadina jediná milovaná dcerka. Vedle na nízké stoličce seděl divák – stará matka, nezvučně tleskající s radostným úsměvem do dlaní.

Nad'a vešla do dvora. Dívka se jí vrhla naproti.

„Tancuju pěkně, mami?“

„Krásně, moc krásně...“, šeptala Nad'a a objímala dítě vlastní krve, kterému se zaplat'pánbůh nic nestalo. Je živá a zdravá. „Překrásně tancuješ.“

„Proč brečíš?“

„Radostí. Radostí. Tys tak vyrostla, zlatíčko moje zrzavý.“

„Vyrostla,“ potvrdila dcera. „Ale jsem zlatá, ne zrzavá. Strejda Míša taky říkal, že jsem vyrostla. Naučí mě jezdit na motorce.“

„Na čem že tě naučí jezdit? Na jaké motorce se ptám?!“ zakřičela Nad'a, chytila dceru za ramena a ze všech sil s ní třásla.

Dcera se polekala, ničemu nerozuměla – nejdřív slzy, pak křik. Nic nepochopila a tak se rozbřečela taky. Objímaly se a plakaly spolu. Stará žena se stříbrem ve vlasech, co seděla na stoličce, se nahlas podivovala:

„Proč pláčete? Vždyť je tady tak krásně, takové ticho. Nemusíte přece plakat.“

„Nemusíme maminko, nemusíme...“, otírala si Naďa souhlasně oči. Dcerce taky otřela z tváří zářivé, průzračné slzy. „Jenom jsem se polekala“, vysvětlovala. „Bojím se motorek a nechci, abys na nich jezdila.“

Dcerka jí uvěřila. Babička řekla:

„Není proč plakat...Je tady tak krásně“, obkreslila rukama i pohledem dvůr a všechno okolo. „Takový klid. Není proč plakat.“

Veliký tichý dvůr, zelené okolí, údolí, kopce, lehounký voňavý stepní vítr, nedozírné průzračné nebe, to všechno vypadá jako němé, ale opakuje po stařeně: „Plakat netřeba.“

Den plul dál svojí lenivou letní cestou a prodlužoval tak o další kousek lidský život.

Dcerka se rozjela na kole po osadě, aby rozvezla zbylou poštu. Naďa se dala do běžných prací v kuchyni a na zahradě. Slzy jí na tvářích oschly, ale pořád jí to všechno nešlo z hlavy. Chápala, že Míšova slova nebyla jen prázdnými hrozbami. Zabije ji a zakope. Nikdo ji hledat nebude. Matička step pohrbí všechny. Copak nebylo dost případů v posledních letech? Člověk zmizel a hotovo. S dcerou si pak bude dělat co se mu zamane. Kdo ji ochrání?... První myšlenka, co jí napadla bylo: „Ujet co nejrychleji! Všechno sbalil a pryč.“ To byl první horečnatý nápad. Pak přišlo chladné vystřízlivění. Kam ale jít? Kdo na ni kde čeká? Tím spíš v téhle době, kdy o práci nezakopneš. A o střechu nad hlavou tím spíš. Navíc když k tomu máš na starosti mladou dceru a starou matku.

Život v osadě se Nadi nikdy nijak zvlášť nelíbil. Ale teď jakoby se jí otevřely oči – pěkný teplý dům, velká zahrada, ve které rostla mrkev a jiná zelenina, kráva a drůbež, a taky od jara do podzimu květiny ve dvoře – tulipány, pivoňky, jiřiny a astry. A taky se jí podařilo sehnat práci pošťáčky, zatímco místní sedí bez práce doma.

Ať je tahle osada jak chce odlehlá, ať jsou tady věci, na které se nedá zvyknout. Stará nemocná matka má pravdu, když říká, jak je tady krásně a jaký je tady klid. Kolik hořkých, strašných věcí je za námi. Proč to všechno muselo přijít zrovna teď, když člověk začal pomalu zapomínat? Proč musím všechno odhodit a utíkat někam pryč? Kolikrát je možné utíkat a všechno opouštět?

Nejprve utíkali z Grozného, nechali tam všechno – dům i nabyté jmění. Žili tam, pracovali a pak přišli zarostlí chlápci se samopaly a s vlčím výrazem v tváři řekli: „Pryč vodsud“... A klíče nechat ve dveřích, ať nemusíme vylamovat zámek...“

Utekli, všechno opustili. Tak šli do rodné stanice, za otcem a matkou. Za svými předky, do rodného hnízda. Sem ale ti druzí taky přišli, taky měli zbraně a vlčí pohled. A byla to úplná zvířata.

Pak nastala noc, dlouhá, strašná, ve které její matka zešedivěla a pomátla se na rozum. Po noci následoval den - černější než noc. a pak zase noc, děsivější než Soudný den. A pak je to zaneslo sem do téhle vzdálené osady a bylo potřeba žít dál.

Dařilo se jim to, a to by teď měli zase utíkat? Nebo trpět a plakat. Probrečet celý život a oslepnout od slz. Jako plakala matka, když jí vlasy zešedivěly a když přišla o rozum. Kolik slz Naďa prolila. Kdo ty slzy uviděl a kdo jí je setřel z tváře? A teď by mělo dojít i na dceru?

„Ne!“ zakřičela Naďa, trhla celým tělem a vrátila se do dnešního světlého dne pod zářivým sluncem, doprostřed zelené zahrady.

Až teď po čase se ukázala očividná správnost mínění praděda Matvěje. Když to začalo ve stanici vřít a začali se objevovat ozbrojení vousáči, když už bylo jasné, kam to všechno směřuje, když se začalo mluvit o tom, jestli zůstat nebo jít a kdy a kam jít, nebo jestli to všechno nějak dopadne, tehdy ten starý ošlehaný kozák řekl: „Není potřeba utíkat ani čekat, až ti podříznou krk, je potřeba do nich střílet.“ Ale kdo ho slyšel?

Naďa střílet neuměla, takže jí zůstávala jediná možnost...

Míša jako obvykle přijel pozdě k večeru a zatáhnul ji do postele. Jako by se cítila vinna, milovala se s ním vášnivěji, sladčeji a zuřivěji, než kdykoliv předtím, až ho úplně vysílila. Odešla od něho, když spal. Doma přece čeká dcerka a matka.

Tu noc vyhořela usedlost Míši Abreka do základů.

Ráz naráz zaplápolaly a vzplanuly vysokými plameny obytné části i trémová stodola a pak si oheň vzal za své zbytek.

Hasičské auto se jako obvykle z okresního města do osady dostávalo dlouho a přijelo už jen k doutnajícím uhlíkům. Domáciho našli hasiči ještě živého a zavolali vysílačkou záchranku ze stanice. Míša Abrek zemřel při převozu do nemocnice buď na zástavu srdce nebo kvůli popáleninám. Není divu, když se vrhal se do plamenů a pokoušel se něco zachránit.

V osadě to nebyl první požár. Kadakinovi taky úplně vyhořeli. A letos v zimě zase děda Kutlin. Všechno to způsobila elektřina, která se teď používala místo dřeva a uhlí. Je to přece svobodná energie a je zadarmo. Jen si ukradni – nechci. Všichni mají po domácku vyrobené mašinky, ohřivače, vařiče. A ty občas chytanou. Tím spíš u Míši, který měl takové hospodářství. V kamnech nikdy nezatopil, tak to přesně je.

Hasiči obešli okolí, sepsali protokol a odjeli. Míšu pohřbili nějací jeho vzdálení příbuzní z města. Ti taky prodali všechnen dobytek, jen dvě strakatá telátka nechali pošťače Nadě, která s nebožtíkem žila celých pět let. A dokonce mu porodila syna - ale to až pak.